

ВПЛИВ ТРАНЗИТУ ГЕГЕМОНІЇ НА СТРУКТУРИ СИМВОЛІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В КАПІТАЛІСТИЧНІЙ СВІТ-СИСТЕМІ

Вольський О. М.,
магістр політології
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
ORCID ID: 0000-0001-6086-7253

Однією із ключових концепцій світ-системного аналізу є концепція ліберальних держав-гегемонів, котрі не просто виникають, розвиваються та занепадають всередині капіталістичної світ-системи, але й розширюють та перезасновують її на нових засадах. При цьому процес передачі влади між різними державами-гегемонами відбувається під час Тридцятирічних світових воєн (1618–1648, 1794–1815, 1914–1945 рр.).

У цій статті досліджуються процеси символічного насильства та інституційного ізоморфізму в ході транзиту гегемонії. А також стверджується, що держава-гегемон створює організаційне поле, яке поширює явище інституційного ізоморфізму всередині капіталістичної світ-системи, що призводить до відносної гомогенізації псевдонезалежних держав, які входять до її складу. Хоча, говорячи про таку «стандартизацію», треба порівнювати кожну окрему державу не з гегемоном, а з іншими представниками її зони у капіталістичній світ-системі.

Процес витворення «універсальних» інституцій дозволяє створити загальні культурно-політичні смисли, що стабілізує транснаціональні класові альянси і дозволяє державі-гегемону реалізовувати свою символічну владу на всіх рівнях капіталістичної світ-системи.

Тому одним із найруйнівніших проявів транзиту гегемонії є крах глобальної системи символічного насильства та інституційного ізоморфізму, що призводить до краху монополії на символічне, а отже, і фізичне насильство. Таким чином створюються можливості для чисельних низових повстань та появи конкуруючих неліберальних державних проєктів.

Ключові слова: символічне насильство, гегемонія, світ-системний аналіз, інституційний ізоморфізм.

Постановка проблеми. Одним із ключових концептів світ-системного аналізу є уявлення про державу-гегемона, що не тільки стабілізує капіталістичну світ-систему, але й розширює та перезасновує її на нових засадах [1, с. 72].

Таким чином, транзит гегемонії є не тільки механічним процесом концентрації капіталу та влади, але й часом створення нових політичних механізмів та наративів.

У цій статті ми зосередимося на тому, як період «міжкоролів'я», що виникає у ході передачі влади між державами-гегемонами, впливає на структури символічного насильства у глобальному масштабі.

Мета статті полягає у здійсненні оцінки ролі символічного насильства як чинника стабільності/дестабілізації капіталістичної світ-системи під час транзиту гегемонії.

Завданням статті є доведення тези, що для коректного аналізу структур символічного насильства необхідно відмовитися від державоцентричного підходу і принципу методологічного націоналізму та перевести дослідження полів символічного виробництва у транснаціональну площину. А також продемонструвати, як процес зміни держав-гегемонів призводить до зменшення рівня автономії полів символічного виробництва, що призводить до занепаду принципу безсторонності та деструкції «універсальних» цінностей.

Аналіз літератури. Після публікації І. Валлерстайном першого тому «Світ-системи Модерну» [5], де було закладено концептуальні основи світ-системного аналізу, його робота наразилась на чисельну теоретичну критику. Такі представники військово-фіскальної теорії держави, як Т. Счокпол

[14] та Ч. Тіллі [13], звернули увагу на те, що він зробив спробу редукувати різноманіття державних форм до трьох великих зон розподілу праці: Ядро, Напівпериферія та Периферія, що суперечить емпіричним фактам. Адже навіть у Ядрі можуть поряд співіснувати майже невагома конфедеративна Голландія та абсолютистська бюрократична Франція. Тому теза, що міжнародний розподіл праці визначає локальну політику, видавалася вищезгаданим теоретикам вкрай хиткою.

У відповідь на це І. Валлерстайн вказав, що бюрократичні механізми мобілізації ресурсів є, перш за все, ознакою відносно слабкості держави, котра прагне політичними методами компенсувати економічну слабкість [6, с. 39]. І найсильніша в абсолютному значенні держава матиме відносно слабкий бюрократичний апарат. Для ілюстрації цієї тези вів ввів поняття держави-гегемона як сили, що стабілізує світ-систему. Але для нього це просто найсильніший член капіталістичної світ-системи, котрий послідовно здобуває перевагу у таких сферах, як промисловість, культура та фінанси, що дозволяє йому нав'язати свою позицію іншим псевдонезалежним державам [6, с. 45].

Наступним кроком у розвитку концепції держави-гегемона стала книга «Довге ХХ століття. Гроші, влада та витоки нашого часу» Дж. Аррігі, який залучив до свого аналізу грамшівську концепцію гегемонії. Він стверджував, що держава-гегемон виконує свою функцію, «якщо вона веде систему держав у бажаному напрямі і при цьому сприймається як така, що досягає спільних інтересів. Саме таке керівництво/лідерство робить пануючу державу гегемоністською. Але пануюча держава може бути скеровуючою в тому сенсі, що притягує інші держави на свій власний шлях розвитку (інституційний ізоморфізм – О.В.) <...> Тобто держава може встановити світову гегемонію тому, що вона може обґрунтовано претендувати на роль рушійної сили загальної експансії колективної влади правителів над підданими. Чи <...> тому, що вона може обґрунтовано претендувати, що експансія її влади над деякими чи над усіма іншими державами відповідає інтересам підданих цих держав (символічне насильство – О.В.)» [1, с. 70].

Так питання гегемонії у світ-системному аналізі переходить зі сфери фізичного та економічного насильства до впорядкування суспільних відносин, що потребує сили переконання.

Для аналізу механізмів переконання ми звернемося до робіт П. Бурдьє про символічну владу як здатність до конструювання соціального світу, що закріплює відносини матеріальної нерівності через механізми символічного насильства.

П. Бурдьє стверджував, що монополія на символічне насильство є основною умовою монополії на фізичне насильство [3, с. 50], що є можливим за умови наявності «універсальних» (загальних) цінностей, які створюють можливості для функціонування суспільства.

Звернімося до циклу лекцій П. Бурдьє у Колеж де Франс. У ньому він, не обмежений умовами письмової форми, спробував створити власну теорію держави, універсализувавши своє розуміння французького досвіду, що, на думку автора статті, показало всі недоліки державоцентричного підходу в поясненні джерел символічного насильства (соціального порядку).

Також ми маємо згадати есе американського соціолога Р. Коллінза, котрий – як представник державоцентричного підходу – розвивав теорію геополітичного престижу. Він стверджував, що популярність політичних ідеологій напряму пов'язана з могутністю держав, що їх сповідують.

Виклад основного матеріалу. П. Бурдьє розвивав уявлення про символічну владу на основі концепцій Е. Дюркгейма про логічну і моральну інтеграцію [3, с. 51], вказуючи, що моральна солідарність виникає у випадку існування спільного набору логічних категорій.

З одного боку, це елементи престижних стилів життя (габітусів), які некритично запозичуються нижчими верствами населення з метою підняття соціального статусу. І таким чином смаки та уподобання вищих верств починають відчуватися як загальнообов'язкові, що легітиміє матеріальну нерівність і слугує відтворенню ієрархії [4].

З іншого боку, це здатність бюрократичних структур до символічного насильства. П. Бурдьє демонструє, що чітке та послідовне виконання бюрократичних процедур створює процесуальну справедливість, коли рішення виробляється не під впливом конкретної людини, а завдяки слідуванню правилам. Це створює легітимність, засновану на принципах незацікавленості та безсторонності. Внаслідок чого уряд має вищу легітимність, ніж будь-який інший претендент на владу [2].

Ідеально функціонуюча система символічного насильства робить деякі способи поведінки буквально немислимыми. Хоча бюрократичні структури завжди заражені партикулярними інтересами (корупцією), що підриває їх легітимність.

П. Бурдьє послідовно відмовляється як від марксистської теорії відображення, з її «матеріалістичною» класовою боротьбою, так і від веберіанського «ідеалізму», в якому основою суспільства є культура [4]. Замість цього він використовує поняття структурної гомології та виступає проти твердження, що окрема сфера суспільного життя може визначати функціонування соціуму в цілому. Як мізинець не є причиною великого пальця, а самі пальці є аспектами, а не причинами існування організму, так і економіка з культурою є окремими аспектами суспільної тотальності.

Такий підхід дозволив П. Бурдьє зосередитися на полях автономного символічного виробництва. Він показав, що будь-який інтелектуальний продукт не є прямим відображенням соціальної позиції його творця, а існує у просторі загальноприйнятих точок зору, що робить його принципово зрозумілим і прийнятним. Тобто, якщо цей текст не відповідає стандартам науковості, він не буде вважатися частиною поля соціологічного наукового виробництва. Представники кожного такого поля: філологи, соціологи, філософи *etc.*, прагнуть підняти свій соціальний статус через підйом престижу власного поля символічного виробництва [4].

А тепер перейдемо до механізму презентації та репрезентації, що є ключовим для розуміння концепції П. Бурдьє.

Презентація – це буквальний опис того, що відбувається на практиці, а репрезентація – це викривлений опис подій.

Отже, зміна публічної риторики протягом останніх років: BLM, cancel culture, популізм, великодержавність – це факт (презентація). А спроба інтерпретації змін через призму концепцій П. Бурдьє та світ-системного аналізу у формі соціологічної наукової статті (поле виробництва) – це репрезентація, що відбувається під впливом габітусу та символічного капіталу автора.

Ключова проблема такого підходу полягає в тому, що перед нами приклад структуралістського конструктивізму. Тобто соціальний престиж будь-якої точки зору (репрезентації) залежить не від переконливості аргументів, що лежать в її основі, а від її позицій всередині об'єктивно існуючих соціальних структур. І Ахіллесовою п'ятою П. Бурдьє являється відсутність послідовної теорії соціальних змін [9], яка могла би пояснити зростання чи падіння престижу різних полів символічного виробництва. На його думку, ключовим драйвером виникнення держави є внутрішня динаміка бюрократичного поля, тобто юристи та чиновники настільки прагнули ствердити та легітимізувати власну позицію, що побудували державу [3].

Така універсалізація відразу викликає наступні питання. По-перше: чому у Франції юристи та чиновники побудували державу, а у чисельних *failed states* ні? По-друге: за яких умов виникає, розвивається та зникає монополія на символічне насильство у міжнародних відносинах і як вона співвідноситься з монополією на внутрішньодержавне символічне насильство?

Щоб відповісти на ці питання, нам слід розглянути символічне насильство на міждержавному рівні протягом довгого часу (*la longue durée*).

Теоретично міждержавні відносини – це взаємодія між умовно рівними формально суверенними суб'єктами, але на практиці не всі держави мають можливість повністю його реалізовувати. Ми часто спостерігаємо континуум між «абсолютним» суверенітетом та повною його відсутністю, адже чисельні «держави» Периферії існують лише формально. Їхня суверенність близька до нуля, зокрема у сфері символічного насильства, а відсутність по-справжньому автономної державної служби для «юристів та чиновників» змушує місцеві еліти шукати влади та престижу всередині транс- та субнаціональних полів виробництва. Врешті-решт різниця між внутрішньою та зовнішньою політикою в сучасному світі є більш ніж умовною. Але як формуються ці поля і які точки зору в них є престижнішими за інші?

Відповідь на це дав Р. Коллінз, який вивів спостереження П. Бурдьє на макрорівень: успіх держави піднімає престиж її ідеології та дозволяє експортувати її в інші країни [11, с. 97]. Таким чином створюється сфера «універсальних» (загальних) цінностей, що призводить до копіювання інституцій домінуючої держави (інституційного ізоморфізму) [10]. Внаслідок цього ми отримуємо численні парламенти, які «не є місцями для дискусій», та конституційні суди, чиї вироки можна просто ігнорувати.

Підхід Р. Коллінза дозволяє побачити динаміку міжнародних відносин через призму символічного насильства. Але виникає питання: чому протягом останніх чотирьох століть, за винятком періоду «Тридцятирічних війн», на міжнародному рівні домінують ліберальні гегемони з їх ліберальною риторикою, а не держави-носії інших ідеологій [7]?

З точки зору військово-фіскальної теорії держави, найпростішою відповіддю стало би твердження, що багаті держави не мають потреби у примусовій мобілізації ресурсів, і це дозволяє їм підтримувати ліберальні практики у внутрішній та зовнішній політиці. Тим самим ми ототожнимо лібералізм з державою концентрованого капіталу, для якої основним ресурсом є добре розвинена грошова економіка, що дозволяє пануючим верствам вилучати ресурси на війну у грошовому еквіваленті та змушує їх дбати про підтримку торгово-промислової основи своєї влади.

Але чому тоді жодного разу на світовій арені ми не бачимо періоду тривалого домінування авторитарної держави концентрованого примусу з її практиками недобровільної мобілізації населення для досягнення державних цілей? Хоча можна сказати, що ліберальні держави успішні тому, що вони багаті, а багаті тому, що ліберальні, отже, успішна в довгостроковому плані держава завжди буде ліберальною. Але таке твердження має низьку пояснювальну силу, і, по суті, є актом символічного насильства. Оскільки містить у собі телеологічне твердження, що для досягнення успіху треба будувати ліберальну державу концентрованого капіталу.

Звісно, ми не прагнемо зробити з військово-фіскальної теорії держави «солом'яне опудало» і прекрасно розуміємо, що Ч. Тіллі, котрий запровадив поняття держави концентрованого капіталу та концентрованого примусу, міг би сказати, що «ідеальний тип» держави концентрованого капіталу – це торгівельні міста-держави [13, с. 44]. У ході історичного розвитку вони зазнали поразки від національних держав змішаного типу, які суміщали в собі як можливість звернення до вилучення капіталу, так і примус широких мас населення до співпраці з державними інституціями. І саме така «золота середина» заклала основи для функціонування сучасної західної демократії [13].

Таким чином, зосередившись на дослідженні розвитку окремих держав та суспільств, ми ризикуємо «не побачити лісу за деревами», що змушує нас відмовитися від принципу методологічного націоналізму. Особливо враховуючи той факт, що Ч. Тіллі стверджує, що найсильніша держава регіону задає стандарт насильства для нього. І якщо певна держава не може його підтримувати, то вона зникне з політичної мапи [13, с. 40]. Тому можна однозначно стверджувати, що причини розквіту та занепаду держав, як і їхня здатність до символічного насильства, значною мірою знаходяться поза межами їхнього контролю.

Особливої уваги при цьому заслуговує темпоральний аспект аналізу. П. Бурдьє вказує на те, що в індивідуальному, а також «органічному» соціальному житті, події переважно просто трапляються. Та коли ми переходимо до функціонування більш складних спільнот, нам доводиться створювати календар, щоб синхронізувати різні аспекти суспільного життя [3, с. 59].

І саме ця календарна функція виступає одним із ключових аспектів символічного насильства та пов'язаної з ним цензури. Тому що вона дозволяє робити «універсальні» твердження на основі наявного досвіду «тут і зараз», створюючи спільний набір логічних категорій.

Так, сумнозвісний «кінець історії» Ф. Фукуями звучить відносно адекватно у 1990-х роках, а твердження В.І. Леніна про те, що імперіалізм є остання стадія капіталізму, прекрасно описує події першої половини ХХ століття. Але обидва твердження втрачають сенс поза межами власної історичної епохи.

Саме тому системи символічного насильства треба аналізувати у межах *la longue durée*, а не намагатися універсалізувати досвід конкретної держави у конкретний історичний період, що, по суті, є актом символічного насильства. Слід ставити питання, що ми вважаємо успіхом у довгостроковій перспективі? І наскільки довгою є ця довгострокова перспектива? Адже історія ніколи не закінчується і кожна крапка – це, насправді, кома.

Для того, щоб заповнити вищеперераховані прогалини в роздумах П. Бурдьє, Р. Коллінза та Ч. Тіллі, ми використаємо школу світ-системного аналізу, котра показує, що державні інституції та засоби символічного насильства напряму пов'язані з позицією території у капіталістичній світ-системі.

І. Валлерстайн стверджує, що за своєю природою політика локальна, а економіка глобальна [5, с. 15]. І основою функціонування капіталістичної світ-системи є міжнародний поділ праці, який пом'якшує класові антагонізми завдяки розміщенню різних економічних процесів та пов'язаних із ними режимів визискування робочої сили в різних політичних юрисдикціях [5, с. 101].

Звісно, кожна держава прагне максимальної концентрації процесів з високою доданою вартістю на своїй території. І якби всі держави були відносно рівними за своєю потугою і мали монополію на символічне насильство, то ми би жили у світі нескінченної війни всіх проти всіх, що унеможливило би міжнародну торгівлю, а отже, існування капіталізму як глобального явища.

Таким чином, рівномірний розвиток всіх держав суперечить динаміці капіталізму, що призводить до розподілу світ-системи на три нерівні за розміром зони: Ядро, Напівпериферію, Периферію і виникнення ситуації, коли «<...> сила державних машин у державах центра є функцією від слабкості інших державних машин. Відповідно втручання іноземців через посередництво війн, підривних дій та дипломатії стає долею периферійних держав» [8, с. 41].

Але такий підхід зводить функціонування капіталістичної світ-системи до відносин брутального панування Ядра над Периферією, що робить її принципово нестабільною. Оскільки Ядро складається з багатьох держав, які конкурують між собою, в тому числі за контроль над Периферією. Така ситуація неминуче буде створювати можливості для мобільності окремих «держав» периферії у випадку послаблення Ядра.

Звісно, таке пояснення, як вірно зауважує Т. Скочпол [14], грішить телеологічністю, але хотілося би зауважити, що світ-системний аналіз набагато краще відповідає на питання як, ніж чому. Праці І. Валлерстайна [5–8] окреслюють основні риси та тенденції функціонування капіталістичної світ-системи, але не створюють цілісну картину драйверів її розвитку, що він активно намагається замаскувати нечіткістю термінології та претензією на кроссдисциплінарність [5].

Прочитавши вищезгадані тексти, можна дізнатися багато нового про граничні умови існування капіталізму, порушення яких може призвести до розпаду капіталістичної системи та/або перетворення

її на світ-імперію/імперії, але важко дати чітку відповідь на питання, чому європейська капіталістична світ-система триумфально завоювала планету. Однак метою цього дослідження є краще розуміння того, як держава-гегемон стабілізує функціонування капіталістичного механізму на макрорівні, а не відповідь на це вкрай важливе, але дуже загальне питання.

I. Валлерстайн пояснює відносну стабільність капіталістичної світ-системи трьома факторами: 1) існування держав напівпериферії як стабілізуючого прошарку «середнього класу» у світ-системі та сили, якій можна віддати на аутсорс контроль над частиною периферії [8, с. 44]; 2) транснаціональні класові альянси [8, с. 184]; 3) існування держави-гегемона, котра своєю силою перевершує будь-яку коаліцію держав Ядра [7].

У цьому тексті ми зосередимося на другому та третьому факторах. Оскільки напівпериферійні держави, хоча й мають певну ступінь свободи, яка суттєво зростає у випадку дестабілізації Ядра, але за своєю природою виконують підрядну функцію та не є по справжньому важливими гравцями. Отже, їхньої роллю у динамічному аспекті символічного насильства на глобальному рівні в цьому дослідженні можна знехтувати.

Нашу розмову про транснаціональні класові альянси слід розпочати з питання режимів символічного насильства у різних зонах світ-системи. Для держав Ядра характерні елементи лібералізму та створення відносно автономного поля державної служби [8, с. 40]. Тим часом Периферія, що базується на більш жорсткому визискуванні некваліфікованої робочої сили, будує свою політичну риторику на дискурсі «традиції проти змін». При цьому «щось, що вважається «традиційним» насправді має більш недавнє походження, ніж люди звичайно уявляють собі, виражаючи при цьому консервативні інстинкти певних груп, яким загрожує зниження соціального статусу. Насправді, схоже, ніщо не виникає й не розбудовується так швидко, як «традиція», коли в цьому виникає необхідність» [5].

Проблема полягає в тому, що у будь-якій державі є як процеси ядра, так і процеси периферії, котрі створюють для кожної політиї свій унікальний баланс сил. Таким чином, навіть у найбільш периферійній державі існують елементи Ядра, а в державі-гегемоні є елементи периферії. Тому привілейовані верстви периферійних територій часто більш лояльні Ядру, ніж інтересам та населенню своїх країн, а долею напівпериферійних держав є постійна соціально-політична нестабільність, викликана відсутністю сталого балансу між різноспрямованими економічними процесами.

Ключовою умовою стабільного існування транснаціональних альянсів є держава-гегемон, котра впорядковує функціонування капіталістичної світ-системи та виступає керуючою та направляючою силою.

Вказавши, що держава-гегемон втілює в собі нову, більш ефективну, коаліцію ділових та державних організацій, яка дозволяє новому претенденту на гегемонію ефективно концентрувати капітал на своїй території. Тим самим він послаблює старого гегемона, що викликає відродження протекціонізму як засобу захисту від нових претендентів на гегемонію. Така ситуація призводить до виникнення *belle époque* [1, с. 282], яка закінчується виникненням альтернативного до старого гегемона центра фінансової влади [1, с. 139], що створює умови для світових «Тридцятирічних воєн». Таким чином, зростання та занепад держав-гегемонів стає глибоко закономірним явищем, необхідним для функціонування світ-системи.

Таким чином, системи легітимного символічного насильства у глобальному вимірі стабілізуються постаттю держави-гегемона. І, у випадку її послаблення, ми бачимо перехід системи міжнародних відносин з анархічного стану у хаотичний. Унаслідок відсутності держави-гегемона Ядро, а значить і всі інші зони, дестабілізуються, що підриває всю систему транснаціональних альянсів та міжнародний розподіл праці, створюючи умови як для жорсткої міждержавної конкуренції, так і для низових повстань і фашизму, які є реакцією на вакуум символічної влади з боку правлячих еліт [1, с. 71].

І першою жертвою цього системного хаосу стає універсальність та принцип безсторонності. Через крах гарантованих геополітичним престижем держави-гегемона цінностей та міжнародного розподілу праці відбувається втрата монополії на символічне насильство як на внутрішньодержавному, так і на міждержавному рівні.

Ситуацію ускладнює те, що у своїх спробах відновити монополію на символічне насильство локальні еліти створюють власні наративи, які тепер спираються на локальну ситуацію та шанси держави на політико-економічну мобільність в рамках світ-системи.

На наш погляд, найкраще цю ситуацію описав німецький історик Е. Нольте у своїй роботі «Європейська громадянська війна 1917–1945 (Націонал-соціалізм та більшовизм)», де він проводить прямо паралелі між першою половиною ХХ століття та революційними і наполеонівськими війнами. «У епоху Французької революції та Наполеона громадянська війна та війни між державами були ледве відмінними одна від одної. Адже держава, що написала на свої прапорах девіз «Мир хатам, війна палацам», сама була партією громадянської війни, адже у ворогуючих державах, окрім кількох палаців та мільйонів хатин, було ще чимало будинків» [12, с. 8].

Висновки. Жодна держава не формується під впливом винятково внутрішніх причин. Її розвиток відбувається під впливом військово-політичного тиску суміжних країн, а також процесів з високою та низькою нормою доданої вартості, котрі були локалізовані на її території. Тому жодна держава не є повністю однорідною. А це приводить до конкуренції за монополію на символічне насильство між соціальними групами, які зав'язані на реалізацію різних процесів у капіталістичній мирі-системі.

Вплив систем символічного насильства ґрунтується не на силі інтелектуальних аргументів, а на геополітичній могутності держави, котра за нею стоїть. Поділ на зовнішню й внутрішню політику в цьому питанні є вкрай умовним. Оскільки падіння рівня геополітичного авторитету неминуче делегітимує як конкретний правлячий режим, так і його ідеологію, що нам демонструє приклад Радянського Союзу.

Держава, що досягла статусу гегемона в рамках капіталістичної світ-системи, неминуче трансформує свою політичну практику та публічну риторику у бік ліберальної політико-економічної доктрини.

Будь-яка альтернативна система символічного насильства, стосовно лібералізму держави-гегемона, несе в собі велику кількість елементів авторитарного примусу. У силу меншої ресурсної бази держава, котра наважилася кинути виклик гегемону, буде змушена використовувати неринкові механізми для стимулювання економічного росту, перерозподілу ресурсів і підтримки порядку у своїй сфері впливу й на внутрішньополітичній арені. З погляду зовнішнього та внутрішнього спостерігача це буде виглядати як спроба формування власної світ-імперії, що нам показують кейси Наполеонівської Франції, Третього Рейху та Радянського Союзу.

Єдиним способом відстояти свій суверенітет і зберегти легітимність свого правління, перебуваючи в неоднозначних відносинах з державою-гегемоном, є формування власної системи символічного насильства, що легітимізує дії уряду через ідеал публічного блага і дає йому монополію на фізичне насильство у своїй сфері впливу та внутрішньодержавній арені. Це знову змушує нас згадати Третій Рейх, СРСР та Наполеонівську Францію.

Судячи з динаміки «Тридцятирічних світових війн» 1792–1815 рр. та 1914–1945 рр., втілення альтернативних теорій модернізації на рівні політичних практик протягом тривалого часу можливо тільки в період системного хаосу, що настає після або в ході фінальної кризи гегемонії. Утвердження нового гегемона неминуче завершується зміцненням і розширенням капіталістичної світ-системи, що призводить до знищення держав, котрі не зуміли влитися у новий порядок, як це відбулося з СРСР. Або ж їх окультурення та інтеграції, що ми бачимо на прикладі сучасного Китаю.

Volskyi O. The impact of the hegemony on the structure of symbolic violence in the capitalist world-system

One of the key concepts of world-system analysis is the concept of liberal hegemonic states, which not only arise, develop, and decline within the capitalist world-system, but also expand and re-establish it on new principles. Precisely, the transition of power between different hegemonic states occurred during the most significant world wars – 1618–1648, 1794–1815, and 1914–1945.

This article examines the processes of symbolic violence and institutional isomorphism during the transition of hegemony. It argues that the hegemonic state creates an organizational field that spreads the phenomenon of institutional isomorphism within the capitalist world-system, which leads to some homogenization of the pseudo-independent states that are part of it. Although, speaking of such 'standardization', it is necessary to compare each state not with the hegemon but with other representatives of its zone in the capitalist world-system.

The formation process of 'universal' institutions creates common cultural and political meanings, stabilizing transnational class alliances and allowing the hegemonic state to exercise its symbolic power at all levels of the capitalist world-system.

Therefore, one of the most destructive manifestations of the hegemony transition is the collapse of global system of symbolic violence and institutional isomorphism, which leads to the failure of monopoly on symbolic and, consequently, physical violence. Moreover, it gives the reasons for numerous grassroots uprisings and leads to the emergence of competing illiberal government projects.

Key words: symbolic violence, hegemony, world-system analysis, institutional isomorphism.

Література:

1. Арриги Д. Долгий двадцатый век: Деньги, власть и истоки нашего времени. Москва : Издательский дом «Территория будущего», 2006. 472 с.

2. Бурдьё П. Дух государства: генезис и структура бюрократического поля. URL: <http://bourdieu.name/content/burde-duh-gosudarstva-genezis-i-struktura-bjurokraticeskogo-polja> (дата звернення: 19.06.2021).
3. Бурдьё П. О государстве : курс лекций в Коллеж де Франс (1989–1992). Москва : Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2016. 720 с.
4. Бурдьё П. О символической власти. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/3052> (дата звернення: 19.06. 2021).
5. Валлерстайн И. Мир-система Модерна. Том I. Капиталистическое сельское хозяйство и истоки европейского мира-экономики в XVI веке. Москва : Русский фонд содействия образованию и науке, 2015. 552 с.
6. Валлерстайн И. Мир-система Модерна. Том II. Меркантилизм и консолидация европейского мира-экономики, 1600-1750 гг. Москва : Русский фонд содействия образованию и науке, 2015. 528 с.
7. Валлерстайн И. Три отдельных случая гегемонии в истории капиталистической мир-экономики. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/vall_tri.php. (дата звернення 19.06.2021).
8. Валлерстайн И. Рождение и будущая кончина капиталистической мир-системы: концептуальная основа сравнительного анализа / Валлерстайн И Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. Санкт-Петербург : Издательство «Университетская книга», 2001. С. 19–62.
9. Д. Райли. Ученый как революционер Спільне. 2017. URL: <https://commons.com.ua/uk/klassovaya-teoriya-burde/> (дата звернення: 19.06.2021)
10. Димаджіо П. Вуді П. Новый взгляд на «железную клетку»: институциональный изоморфизм и коллективная рациональность в организационных полях. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/povyuy-vzglyad-na-zheleznuyu-kletku-institutsionalnyy-izomorfizm-i-kollektivnaya-ratsionalnost-v-organizatsionnyh-polyah/viewer> (дата звернення: 05.2021).
11. Коллинз Р. Макроистория. Очерки социологии большой длительности. Москва : УРСС: ЛЕНАНД, 2015. 504 с.
12. Нольте Э. Европейская гражданская война 1917–1945 (Национал-социализм и большевизм). Москва : Логос, 2003, 528 с.
13. Тилли Ч. Принуждение, капитал и европейские государства. 990–1992 гг. Москва : Издательский дом «Территория будущего». 2009. 328 с.
14. Skocpol T. Review: Wallerstein's World Capitalist System: A Theoretical and Historical Critique American Journal of Sociology, Vol. 82, No. 5 (Mar., 1977). С. 1075–1090. URL: <https://www.jstor.org/stable/2777814> (дата звернення: 19. 06.2021).